

karakter, hvilket if. periodens almindelige udvikling af forfatterne anses for en regression, og som søges forklaret som udtryk for, at disse feudalt opkrævede indtægter ikke længere var væsentlige for den flanderske greve. Det maa pointeres, at der her kun er tale om et forslag, ikke om en bevisførelse. Paa baggrund af den almindeligt antagne opfattelse af Flandern som Europas maaske mest avancerede region i økonomisk henseende maa det yderligere forundre, at det kan konstateres, at greven af Flandern i anden halvdel af det 12. aarhundrede endnu modtog en ikke uvæsentlig del af sine indkomster i naturalier. Sidstnævnte forhold indebærer et memento til alle vidtgaaende slutninger paa rent numismatisk materiale for perioders vedkommende, hvor de skriftlige kilder er faa eller ikke eksisterende.

En sammenligning mellem de fire omraader viser – som det var at vente – at England var i spidsen i henseende til en effektiv finansadministration – maaske fordi behovet for penge var større i det imperialistiske England i det 11. og 12. aarhundrede. Generobringen af Normandiet og fastholdelsen af de øvrige kontinentale omraader maa have anspændt de engelske finanser til det yderste.

Forfatterens fremstilling er sober og interessant. Den indfrier dog ikke ganske de stillede forventninger med hensyn til en forklaring paa den indbyrdes afhængighed af de omtalte institutioner endsige en helt ydre afhængighed. Nogen fyldestgørende og udtømmende besvarelse finder heller ikke sted af de iøvrigt i indledningen rejste problemer. Endelig synes forfatterens komparation i utilstrækkelig grad at understrege den tidsmæssige forskel mellem oprindelsen og udviklingen af de fire omraaders fælles institutioner. Bogens komparative sigte har saaledes i højere grad udløst en sammenlignende deskription end forsøgt paa at give en forklaring paa den konstaterede institutionelle ensartethed. Den indbyrdes tidsmæssige skævhed, som er størst for franske forhold, trækkes ikke kraftigt nok op, hvilket kan forlede til en opfattelse af en højere grad af institutionel parallellitet end tilfældet faktisk er.

MOGENS RATHSACK

GAINES POST: Studies in Medieval Legal Thought. Public Law and the State 1100–1322. Princeton University Press, 1964. xvi + 633 s. \$ 15.00.

Omtrent samtidig med sin ansættelse ved Princeton University samlede professor Gaines Post en række mindre afhandlinger til en bog om middelalderlig juridisk teori. De enkelte kapitler har tidligere været offentliggjort i *Speculum*, *Traditio*, *Die Welt als Geschichte* og andre tidsskrifter, men føjer sig her (ved en let revision) sammen til en helhed, en analyserende fremstilling af nogle hovedlinjer i kongedømmets og folkerepresentationens middelalderlige udvikling.

Forfatterens interesse er romerrettens indflydelse på middelalderlig tænkning, især hvad angår forholdet mellem offentlig og privat ret. Han er en kender af det middelalderlige romerretsstudium ved universitetet i Bologna og af spillet mellem romerretten og den kanoniske ret. I det foreliggende værk beskæftiger han sig med de middelalderlige korporationers retsstilling, med begrebet repræsentation og med forholdet mellem den fyrstelige magtudøvelses teori og privatretten som den gælder for korporationer og enkeltpersoner. Materialet er

det 12., 13. og 14. århundredes legister og dekretister, metoden analyse af disse forfatteres terminologi (dels hver for sig, dels i sammenligning med eller i forlængelse af hverandre). Her ligger på en gang bogens styrke og dens svaghed. Havde det ikke forholdt sig således, kunne disse spredte bidrag næppe have virket som de gør ved deres enhedspræg – men hvis materiale eller metode havde været mere differentieret, ville de teoretiske hovedlinjer næppe heller have kunnet tegnes så klart.

Den foreliggende form for historieskrivning risikerer formentlig altid anklage for alene at være teoretiseren over teori – til den grad, at begivenhedshistorien (vi havde nær sagt virkeligheden) føles uvedkommende. Anklagen er relevant for nærværende værk mindre i dets enkelte bestanddele end i helheden med dens generelle betragtninger til indledning og afslutning. Forfatterens udlægning af begreberne *plena potestas, quod omnes tangit* og *status regis et regni* fortjener opmærksomhed, og det har i det hele interesse at følge, hvorledes romerretslige begreber bevarer gyldighed middelalderen igennem – eventuelt optages i eller influerer på sammenhænge, som de oprindelig var uden forbindelse med. Men selv om forfatteren i grunden er sig bevidst, at terminologisk slægtskab ingenlunde borger for saglig overensstemmelse, og selv om fremstillingen bærer vidnesbyrd om fortrolighed med andre veje til kundskab om middelalderens stats- og samfundsliv, så forekommer det dog, at materialet i den foreliggende generelle sammenhæng – som er bogen til forskel fra de enkelte afhandlinger – er udnyttet langt over dets bærekraft.

Det gælder i almindelighed den evindelige sammenstillen af middelalderlige forhold med moderne begreber (nationalisme, statsræson o. a.), og det gælder specielt, hvad der afsluttende må konstateres om de udledede statsteoretiske begrebers praktiske betydning (afsnittet 'Reflections' s. 562–570). Eksempelvis må det her erkendes, at analogien mellem nationalstaten og det romerske imperium – der har spillet en betydelig rolle i fremstillingen – er uden praktisk relevans for Tysklands og Italiens historie (af sociale og økonomiske årsager, som der ikke ofres mange ord på), vel spiller en rolle for Frankrigs og Spaniens vedkommende, men kun er virkelig relevant for England. Selv om de engelske forhold påkalder overordentlig interesse, er det mere end muligt, at læseren »finds it strange that the kingdom of England, the land of the common law, was the most complete State in the thirteenth century« (s. 569), men næppe sandsynligt, at han vil lade sig nøje med forfatterens forklaring, at »Roman principles of public law were likely to be most successful where a strong kingship, in an environment of some awareness of a general membership in a territorial *regnum*, was able to assert its right to govern for the public and common welfare of realm and people«.

De oprindelige enkeltstudier – i sig selv dristige og vidtgående nok – kan ingenlunde frakendes stimulerende virkning. De står dog i fare for at miste den ved her at være bragt sammen under en præntation, der er for høj til dem alle.

KAI HØRBY